

ÅRSBERETNING FOR SORØ BEVARINGSFORENING VIRKSOMHED 1. APRIL 2023 – ULTIMO MARTS 2024

Bestyrelsen

Ved sidste års generalforsamling, der fandt sted den 27. marts, blev suppleanten Gregers Stendahl valgt ind i bestyrelsen i stedet for den aftrædende Anders Herbo. Ellers er bestyrelsen uforandret.

Som ny suppleant blev valgt Stine Sif Mørkeberg.

Efterfølgende konstituerede bestyrelsen sig stort set uændret med Helge Torm som formand, Klaus Rostgaard som kasserer og Gregers Stendahl som sekretær (når han er hjemme i Danmark!).

Bestyrelsen har efter generalforsamlingen holdt møde den 25. april hos Gregers (det konstituerende møde), den 12. oktober hos Klaus Rostgaard og den 15. februar hos Helge Torm.

Kontakt til medlemmerne:

Der er udsendt medlemsbreve den 11. maj og 30. august 2023 samt den 28. februar 2024.

Medlemsaktiviteter

Forud for sidste generalforsamling var der foredrag om vedligehold af bevaringsværdige bygninger v/ark. Thomas Søe, Center for Bygningsbevaring i Raadvad. Emnet trak flere gæster til. Der var stor tilfredshed med Søes informationer og gode råd.

Torsdag 1. juni kl. 14-16: Besøg på herregården Tybjerggaard, hvor ejerparret tog imod og lod deltagerne gå gennem hall'en og via havestuen ind i et tilstødende rum. Her fortalte formanden først lidt om stedets historie, inden værterne fortalte om den moderne drift, især indenfor griseavl.

Der var 16 deltagere, der benyttede sig af den enestående chance for at se den fredede hovedbygning fra 1762.

Søndag 11. juni kl. 14-16 fik vi besøg af Skælskør Bevaringsforening, der først så Sorø Akademi indre, inden vores formand tog over og viste rundt i Akademihaven og i Sorø by. Det var meget få, der deltog fra Sorø-foreningen.

Tirsdag den 22. august kl. 19: Der var planlagt en debat om genoplivelse af byggningspræmieringsordningen, men der var ikke sendt reminder, og formanden havde svedt mødet ud i sommervarmen. Der mødte dog to op – forgæves, nemlig kassereren og ét medlem. (Jfr. afs. om præmiering i årsberetningen).

Søndag den 1. oktober kl. 14-16.30: Besøg i Skælskør. Modtaget på Gl. Torv af bl.a. den lokale formand Claus L. Christensen. Først blev F. C. C. Hansens rådhusbygning fra 1896 besigtiget, og derpå var der byvandring til Bindsbølls villa på Skovvej, set udefra, og derfra ned ad Vestergade til

havneområdet og videre et stykke op ad Algade, inden vi sluttede af ved et hyggeligt og udbytterigt kaffebord på Hotel Postgaarden.

Der var ca. 15 deltagere fra Sorø, som udtrykte glæde over at se og høre om Skælskørs bygningshistoriske perler.

Bevaringssager

1. Plansager

Ankerhus

Sagen om udvikling af Ankerhusområdet, efter at skolevirksomhed dér definitivt er opgivet, har fyldt meget i medierne og taget meget af vores tid, men det er da også en meget vigtig sag med store bevarings- og miljømæssige interesser, idet der som bekendt er påtænkt omfattende nyt boligbyggeri på store dele af arealet; kun forholdsvis få af de eksisterende bygninger skal bevares.

Ved borgermødet i august på Ankerhus deltog formanden, der påpegede visse uheldige sider af det fremlagte projekt, der indebærer mange nedrivninger og dermed amputering af kulturmiljøet, som området er udpeget til af kommunen, og tillader et nyt supermarked ud til Slagelsevej.

Foreningen nåede ikke at fremsende indsigelse i høringsfasen, men til alt held fik vi en ny chance, da lokalplanforslaget blev revideret så meget af kommunen, bl.a. med udeladelse af supermarkedet, så en ny høring blev sat i gang i december, og her bidrog vi med en indsigelse på tre sider, afsendt 3. marts i år.

Det reviderede lokalplanforslag er nu under videre behandling i den kommunale administration med forelæggelse for byrådet til august – forventes det.

Kommuneplan

I sommeren sidste år blev forslag til ny kommuneplan for 2023-34 lagt ud i høring. Foreningen har dog ikke reageret på det. Måske er vi blevet noget defaitistiske, men vores erfaring er, at kommentarer sjældent bliver imødekommet, så hvorfor spille krudtet?

Lokalplan for villakvarteret nordvest for bymidten og hinsides Slagelsevej

Som tidligere berettet er der v/bygningskulturgruppen foretaget en bygningsvurdering i dette område tidligt i 2023. Arbejdet med at udarbejde et forslag til en form for bevarende lokalplan pågår stadig.

2. Byggesager og andre enkeltsager

Pedersborg Torv 4. Her ligger et gammelt bondehus i bindingsværk, et af de ældste på stedet. Ny ejer ville sidste forår have kommunens tilladelse til at forny pladetaget med et nyt pladetag og at male de murede tavle lyseblå. Begge dele gjorde vi indsigelse imod den 26. april – og det hjalp m.h.t. farven på de murede tavle!

Tre Konger, Østergade 3.

1. september fik vi henvendelse fra Sorø kommune om vinduesudskiftning i den gamle biografbygning i Østergade. Eftersom de nye vinduespartier ville være opdelt i felter på næsten samme måde som hidtil, kunne vi ikke have noget imod fornyelsen. Den fandt sted i januar i år.

Rolighed 22. Ejer har i oktober bedt om tilladelse til nyt baghus; der har indtil 1990'erne ligget et sådant. Vi har skønnet, at det principielt er udmærket med sådan et nyt baghus, især da ejer ønsker at bygge det på traditionel vis som et længehus med sadeltag. Kommentarer fremsendte vi under nabohøringen. I februar fik ejer tilladelsen i hus.

Ejer har i øvrigt kontaktet formanden for at få vores vurdering af en gennemgribende istandsættelse af forhuset. Vi ser frem til et godt samarbejde om det.

Vestergade 32. Denne bevaringsværdige ejendom med forhus og udhus fra 1848 blev i begyndelsen af 2023 solgt til en borger i Sorø. Han vil bevare det til boligformål. Arbejdet er påbegyndt efter nytår. Formanden har haft et møde med ejer på stedet for at høre nærmere om karakteren af istandsættelsen, og det lover ikke godt! Indmæden skiftes ud, selvom de fleste skillerum bevares, og alle de originale skal udskiftes med termovinduer af en slags. Udhuset i gården, bygget i bindingsværk og er ret forfaldent, er i fare for nedrivning.

Pakhus ved Vedde station. På det sidste, d.v.s. i februar, har vi fået underretning fra Ivar Thyssen, der bor i den gamle stationsbygning, om at taget på et lille pakhus ved siden af var blevet fjernet af ejer, Tølløsebanen. Thyssen fik nærmest mirakuløst stoppet processen; der er nu presenning over det åbne tag. Tanken er, at bygningen skal bruges til lokale, aktivitetsprægede formål.

Pakhuset, der er fra 1903 og tegnet af ingen ringere en Wenck, udgør sammen med de andre stationsbygninger og det gamle jernbanehotel et fint lille jernbanekulturmiljø.- Vi bakker naturligvis op om redningsforsøget.

3. Andet

Projekt for 3-4-længede bondegårde og andre ejendomme i det åbne landskab

Sorø Kommune har besluttet at foretage en såkaldt screening af bygninger på landet og i skovene med henblik på udpegning af de mest bevaringsværdige (d.v.s. SAVE 1-4) med henblik på optagelse i kommuneplanen som et skridt til beskyttelse af disse bygningers ydre.

Til opgaven har man – på mit vink – fået hjælp af bondegårdseksperter Torben Lindegaard Jensen, Odense, som ved hjælp af luftfotos lavede en oversigt over potentielle emner.

På den baggrund blev to ekskursioner i bil til hhv. området syd og området nord for motorvejen afviklet den 20. februar og den 18. marts med deltagelse af Ellen Sloth og Emilie Andersen fra Sorø kommunes planafdeling, samt bevaringsforeningens formand og Helle Ålsbøll fra Museum Vestsjælland.

Her blev der foretaget nogle hurtige afgørelser om de udvalgte bygningers bevaringsværdighed. Nogle anlæg blev fundet værdige til at komme på listen, mens andre mistede betydning ved det første øjensyn.

Damgården i Tystrup

I begyndelsen af november modtog formanden en mail fra en ny ejer af den bevaringsværdige gård. Den lider nød på grund af forfald. Hun ville gerne have vores gode råd og vejledning vedr. istandsættelse, og da jeg tidligere har arbejdet med gården som fredningsemne, gav jeg bolden videre til Torben Lindegaard, som har givet ejer information om den rigtige måde at gribe arbejdet an på.

Desværre vil ejer dog vælge løsninger, der er mindre heldige, og da gården jo ligger udenfor vores kommune, skal vi heller ikke bruge mere tid på den.

Genoptagelse af bygningspræmieringsordningen

Fra og med 1990 og til og med 2018 stod foreningen for en årlig præmiering af vellykkede bevaringsarbejder og pænt nybyggeri. Efter nogle års pause har bestyrelsen atter fået mod på at løse opgaven, så der igen bliver positiv opmærksomhed omkring de gode indsatser, som bygningsejere, private som offentlige, yder forskellige steder i kommunen. Forhåbentligt vil præmieringen kunne optages igen allerede i indeværende år.

Bygningskulturgruppen

Den regelmæssige kontakt til Sorø kommunes planafdeling, tidligere betegnet som kvartalsmøder, men fra årsskiftet sidste år ændret til navnet Bygningskulturgruppen, idet Museum Vestsjælland også deltager i dette forum, har i beretningsperioden holdt møder 11. maj, 14. september og 11. januar.

Sorø bys alder

Den 23. november blev jeg af Sjællandske i en debat om, hvornår Sorø by er grundlagt, citeret som formand for bevaringsforeningen, selv om det var på vegne af Historisk Forening for Vestsjælland, jeg havde udtalt mig. Spørgsmålet, som jeg rejste, gik på, om Sorø kommune ikke burde markere året 2023 som 400-året for byens grundlæggelse, men det fandt byens borgmester, som jeg havde forelagt idéen i 2021, ikke ville være korrekt, for byen fik først sine privilegier i 1638, og så var den så vidt ikke længere!

Det er dog uforståeligt, at man ikke vil bruge 1623 som byens grundlæggelsesår, når den omstændighed er dokumenteret historisk 100 %. Hvor der er tvivl om en bys alder, og det gælder alle middelalderbyer, er det klart, at man må tage udgangspunkt i de ældst bevarede privilegier. Men Sorø er en renæssanceby, og grundlæggeren er Chr. IV, der befalede de første huse opført med virkning fra 1623, men ham har byen så heller aldrig hædret med et mindesmærke (sic!).

Tak!

Til sidst vil jeg takke bestyrelsen for et godt og muntert samarbejde, og tak til jer medlemmer for opbakning til bevaringssagen i Sorø kommune.

Aflagt på bestyrelsens vegne

af Helge Torm

ved generalforsamlingen den 27. marts 2024.